

(rad po pozivu)

**PRIMENA OHSAS-a
BITAN FAKTOR UPRAVLJANJA PROIZVODNOM**

**IMPLEMENTATION OF OHSAS: IMPORTANT FACTOR FOR
PRODUCTION MANAGEMENT**

Mr Zoran Punoševac¹⁾, Mr Siniša Jovanović²⁾

Rezime: U zemljama tranzicije mnogo drugačije se implementiraju usvojeni zakoni zbog niza činjenica. Imajući u vidu da smo i mi deo tranzicije, znajući da je do sada usvojeno preko dvesta zakona, za mnoge od njih nismo ni čuli, još više ne znamo šta sadrže, a najgore je što ne znamo posledice ukoliko ih ne primenjujemo.. Iz tog razloga ovaj rad ima za cilj da ukaže šta nas (poslodavce i zaposlene) očekuje u primeni Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu, a takođe da ukaže kako primenom OHSAS-a (18001), odnosno zahteva da menadžmentom bezbednosti i zdravlja na radu delujemo preventivno da do posledica ne dode.

Glavne reči: zakon, bezbednost, zdravlje, poslodavac, zaposleni, proizvodnja.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Naša država je deo tranzicije, ali iz onog što je do sada uradila inspekcija rada, a naročito šta se očekuje od nje, tj. koje su njene nadležnosti i ovlašćenja, neophodno je da shvatimo da moramo osnovne principe i odredbe Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu da primenimo u našim organizacijama.

Iako je zakon stupio na snagu 25.11.2005. godine treba istaći da ne obuhvata sve elemente koji su postavljeni uredbama i uputstvima EU.

Veliki problem za primenu Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu je velika razlika u stepenu razvijenosti srpskih regiona. Ta neravnomernost je možda i najveća u Evropi, ali zabrinjava i to što se svake naredne godine ona sve više i više uvećava.

Iz tog razloga realno je očekivati da će veći broj inspeksijskih sankcija biti u Raškom regionu, jugu Srbije, pa i u Istočnoj i Centralnoj Srbiji, jer poslodavci jednostavno nisu u mogućnosti, ni finansijski ni stručno, da realizuju neophodne aktivnosti.

**2. PODACI KOJI ZABRINJAVAJU I
OBAVEZUJU**

Podaci koji će biti izneti u narednim odeljcima zaista zabrinjavaju, a ujedno i obavezuju sve učesnike u primeni Zakona da uzmu maksimalno učešće u preventivi, a normalno i u primeni, sve sa

ciljem smanjenja broja povreda i obolenja, a time i unapređenja poslovanja, čime se stvaraju uslovi za veći profit.

Inspekcija rada je u toku 2005. godine sprovedla veći broj kontrola primene Zakona o bezbednosti i zdravlja na radu, Zakona o radu, Zakona o zaštiti na radu i niza drugih zakona i došla do podataka koji mogu da posluže kao opomena za dalji pristup primene odgovarajućih zakona.

U zavisnosti gde su inspekcije sprovedene, tj. u kojim granama, postoje i različiti propusti, ali uglavnom su najčešće uočeni sladeći nedostaci:

- da ne postoji prijava o početku radova i propisan elaborat o uređenju gradilišta,
- da nisu uređeni prolazi i staze kretanja radnika u krugu gradilišta,
- da se za privremeni rad i kretanje radnika na gradilištima koriste konstrukcije i objekti koji ne odgovaraju propisima zaštite na radu, važećim standardima i tehničkim normativima,
- da privremena električna instalacija na gradilištima često nije izvedena u skladu sa propisima zaštite na radu,
- nepropisan način rada sa građevinskom mehanizacijom,
- ne postoje dokazi o osposobljenosti radnika za bezbedan rad na određenom radnom mestu,
- da se ne koriste lična zaštitna sredstva, a posebno zaštitni šlemovi, opasači za rad na visini,

1) Mr Zoran Punoševac, Trayal korporacija - Kruševac

2) Mr Siniša Jovanović, Dunav Osiguranje - Kruševac

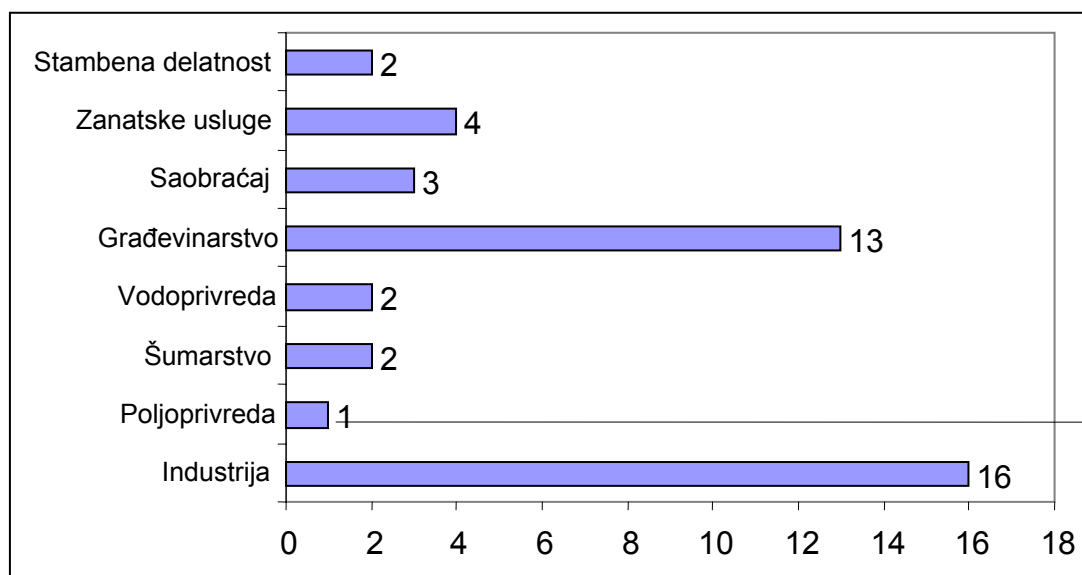
- da ne postoji dokaz da su na oruđima za rad primenjene propisane mere zaštite na radu,
- da preduzeća ne vrše ispitivanja uslova radne sredine,
- radna mesta sa posebnim uslovima rada u pogledu povećanog rizika na zdravlje radnika, specifičnosti radnog mesta i tehnoloških procesa nisu usaglašena sa aktom o sistematizaciji,
- ne vodi se evidencija o ispravnosti oruđa za rad i električnih instalacija,
- radnici koji rade sa opasnim materijalima ne upućuju se na periodične lekarske preglede itd.

Analiza povreda na radu po broju povreda na teritoriji okruga i Gradu Beogradu i dalje pokazuje da se najveći broj teških, kolektivnih i smrtnih

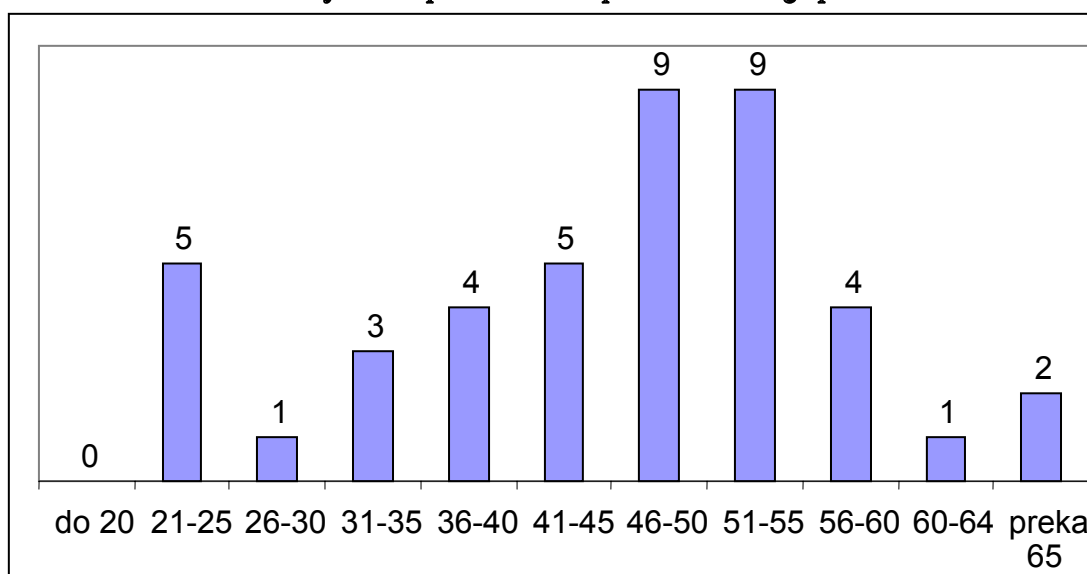
povreda na radu u Republici Srbiji dogodio u Gradu Beogradu, i to 12 smrtnih, 291 teških i 11 kolektivnih povreda na radu, pojedinačno najveći broj smrtnih povreda dogodio se u Srednjobanatskom okrugu 3, Južnobanatskom 3, Podunavskom okrugu 3, Mačvanskom okrugu 2, a najveći broj teških povreda na radu u okruzima dogodio se u Šumadijskom okrugu 69, Srednjobanatskom okrugu 58, Podunavskom okrugu 45, Pomoravskom okrugu 43, Južnobačkom okrugu 42, Mačvanskom okrugu 32 itd.

Radi potpunije ilustracije u daljem tekstu prikazana je grafička analiza smrtnih povreda na radu po delatnostima, uzrocima nastanka povreda na radu, izvoru povređivanja i starosnim godinama.

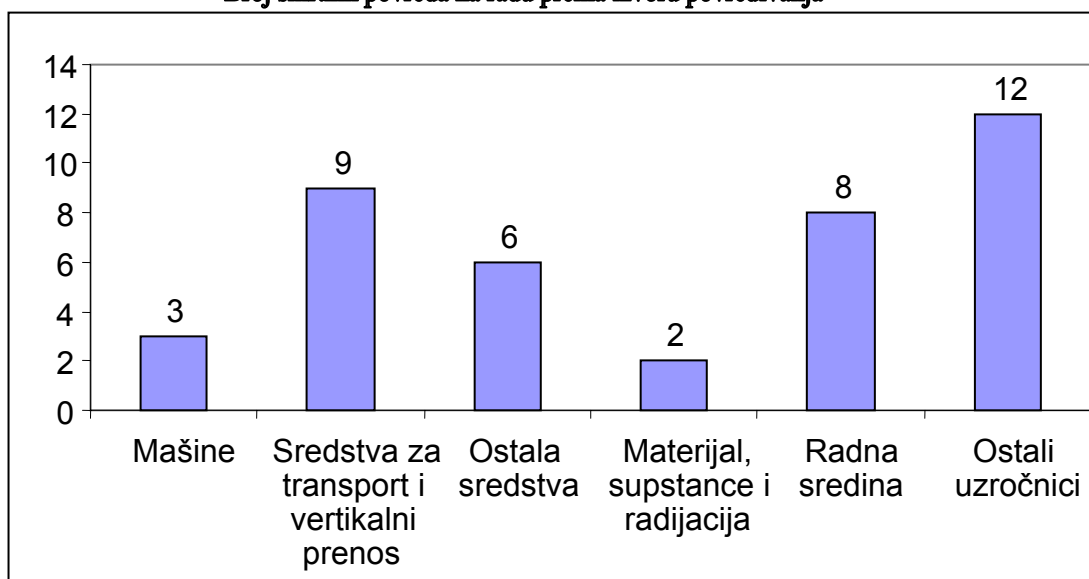
**Ukupan broj smrtnih povreda na radu u 2005. g
(43 smrtna povreda na radu)**

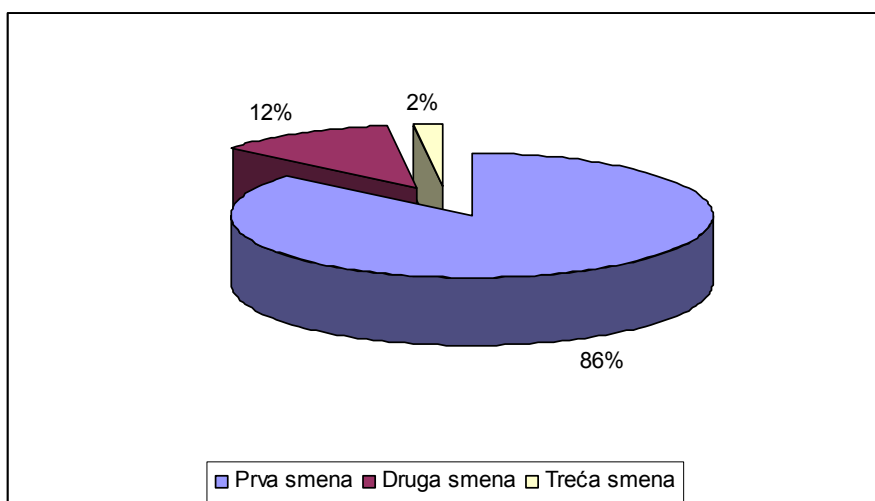
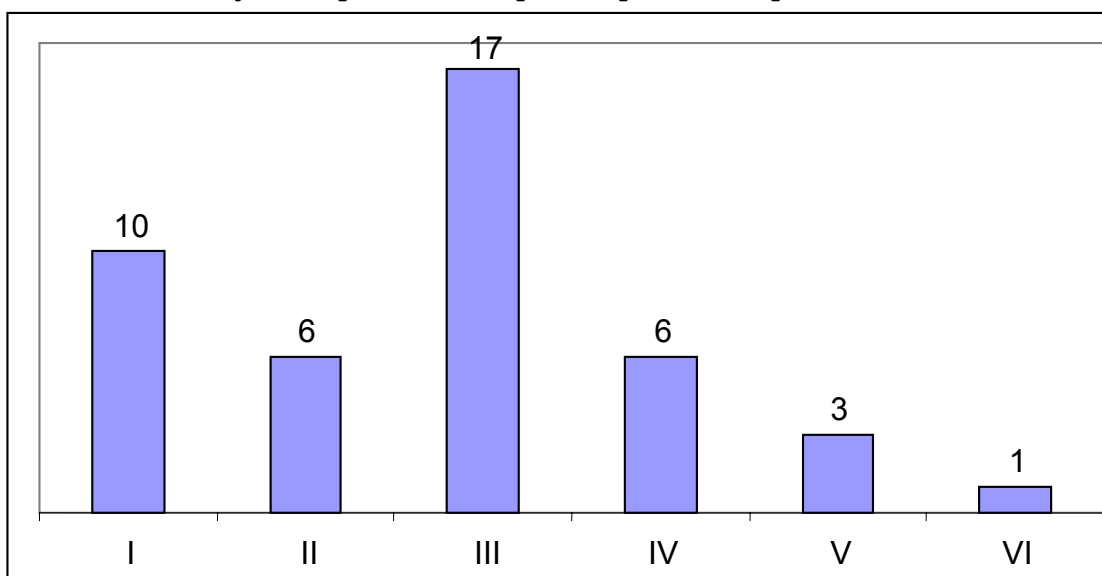
Broj smrtnih povreda na radu prema starosnim grupama

Broj smrtnih povreda na radu prema izvoru povređivanja

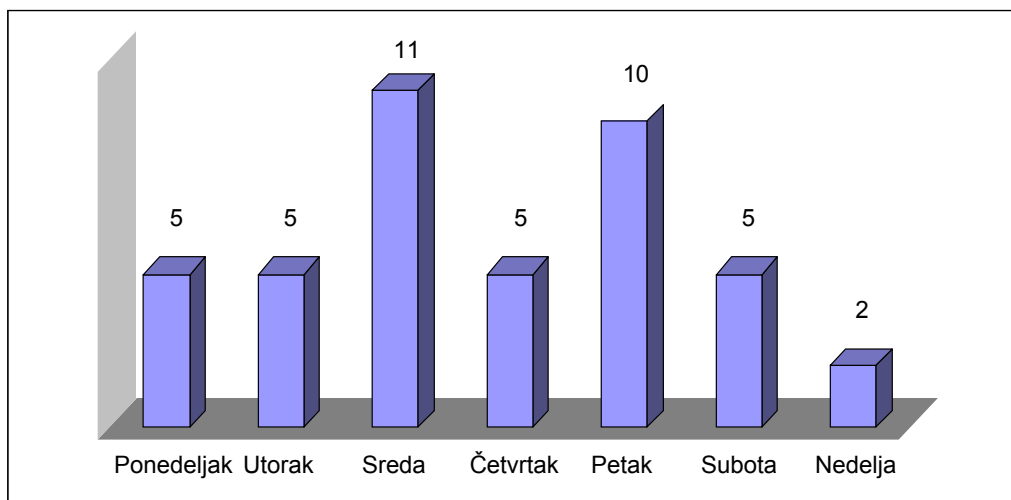

Broj smrtnih povreda na radu prema stepenu stručne spreme

Broj smrtnih povreda na radu prema delu tela koji je povređen

Broj smrtnih povreda na radu prema radnim danima u nedelji

3. ISKUSTVO DRUGIH

U razvijenim zemljama temelji zaštite sadržani su u ustavu:

Indonežanski ustav iz 1945. godine proklamuje da "svaki građanin ima pravo na zaposlenje pod humanim uslovima".

U Nemačkoj se "zahteva od države da obezbedi pravo na život i fizičku dobrobit na radnom mestu".

Norveška 1992. godine i Švedska 1993. godine su uvele sistem unutrašnje kontrole (IC) ili samouređivanja (samoinspekcije). Propisi od poslodavaca zahtevaju da : utvrde ciljeve, dužnosti, aktivnosti, vrše analizu rizika, pripreme akcione planove i prate funkcionisanje sistema.

U Nemačkoj pokrajina Hesen primenjuje različite oblike:

- pristup "odozdo na gore" gde je inspekcija vezana za uzrok
- pristup "odozgo na dole", sistemska kontrola čime se omogućava dugoročno poboljšanje uslova rada.

U Holandiji se državna politika zasniva na aktivnom pristupu poslodavaca i njihovoj saradnji sa zaposlenima. Poslodavac je dužan da ispoštuje mnoge standarde zdravlja i bezbednosti, da definiše i sprovodi politiku zdravlja i bezbednosti. Poslodavci su ubeđeni da je to njihova potreba i njihov interes i da je to ciklični interes koji se sastoji od : dobijanja informacija, sačinjavanja planova, sprovođenja zakona i provere.

4. ŠTA SE DEŠAVA KOD NAS?

U okviru Ministarstva za rad, zapošljavanja i socijalne politike, kroz razne službe Inspekcije rada, Saveta za bezbednost i zdravlja na radu, Uprave za bezbednost i zdravlja na radu, aktivnostima poslodavaca i sindikata, dešava se veći broj aktivnosti, a sve sa ciljem:

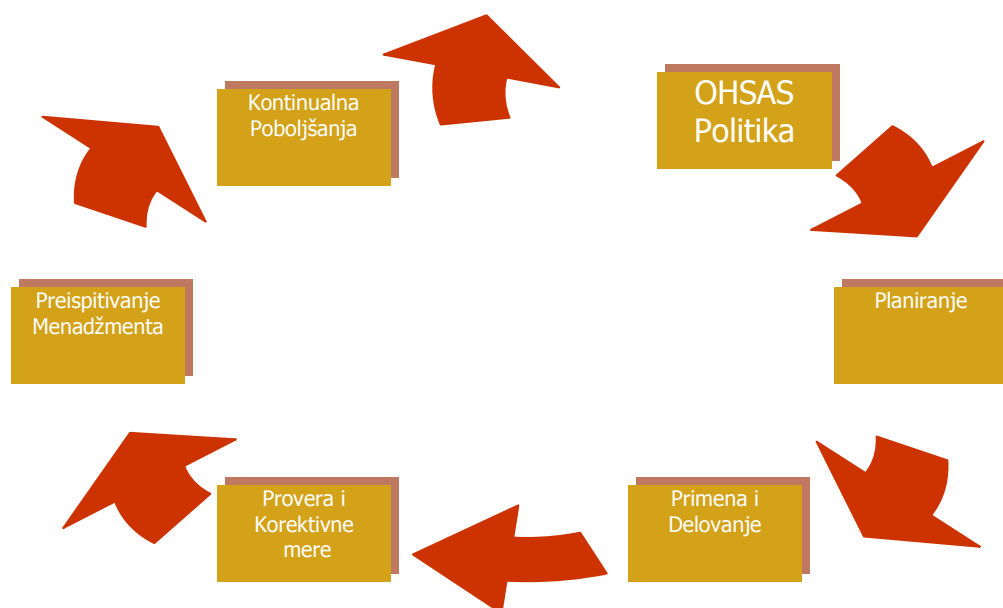
- promocije razvoja nacionalne kulture prevencije u oblastima bezbednosti i zdravlja na radu (podizanje svesti i informisanosti javnosti);
- smanjivanja povreda na radu, profesionalnih oboljenja i bolesti u vezi sa radom putem minimiziranja rizika vezanih za radna mesta u skladu sa zakonom i praksom.

Šta je to što treba da uradi poslodavac, odnosno top menadžment u svojoj firmi da bi imao bolju proizvodnju, odnosno veći profit?

4.1 Koja je uloga poslodavaca u primeni OHSAS ?

Poslodavac odnosno top menadžment pre svega treba da bude svestan činjenice da ukoliko primenjuje zahteve za Sistem menadžmenta zdravljem na radu i bezbednošću (OHSAS) omogućava sebi da kontroliše svoje OHSAS rizike i poboljšava svoj rad.

Elementi uspešnog OHSAS menadžmenta prikazani su na narednoj slici

a) Politika

Efikasna politika bezbednosti i zdravlja na radu doprinosi uspešnom poslovanju pre svega:

- pomaže razvoj ljudskih resursa
- svodi na minimum finansijske gubitke nastale usled neplaniranih događaja koji su se mogli izbeći
- stvara svest da su povrede, obolenja i nezgode rezultat nepravilne kontrole od strane rukovodstva, i da nisu nastali krivicom pojedinca
- stvara svest da je razvoj kulture prevencije u oblasti zdravlja i bezbednosti na radu neophodan radi uspostavljanja adekvatne kontrole nad rizicima
- obezbeđuje sistemski pristup u određivanju rizika i dodeljivanju sredstava za kontrolu rizika
- podržava kvalitetne inicijative za stalni razvoj

Kao i kod standarda ISO 9001, ISO 14001 i kod OHSAS politiku treba da definiše poslodavac, treba da uključi obavezu za stalno unapređenje, neophodno da je dostupna svim zaposlenim, sa ciljem da su zaposleni pojedinačnih OHSAS obaveza i što je značajno politika treba da bude podvrgnuta preispitivanju.

b) Planiranje

Najznačajnija karika u lancu uspešnog OHSAS je planiranje za identifikaciju opasnosti (hazarda), oceni rizika i upravljanje rizikom, tj. organizacija mora da uspostavi i održava ove postupke, gde je neophodno uključiti rutinske i

nerutinske aktivnosti, angažovati celokupno osoblje i sva sredstva na radnom mestu.

Četiri “C” (engleski: control, cooperation, communication i competence – kontrola, saradnja, saopštavanje, kompetentnost) mogu da budu ostvarena u okviru sledećih struktura i procesa:

- uvođenje i održavanje *kontrole* od strane rukovodstva unutar preduzeća
- unapređenje saradnje između pojedinaca, predstavnika za bezbednost i grupa, tako da bezbednost i zdravlje na radu postaju nešto što se ostvaruje zajedničkim snagama
- obezbeđenje saopštavanja neophodnih informacija u čitavoj organizaciji i
- obezbeđivanje kompetentnosti zaposlenih

Planiranje je osnovni element u sprovođenju politike bezbednosti i zdravlja na radu, kako bi sistem mogao da vrši kontrolu rizika, reaguje na promenjene zahteve i združi pozitivnu kulturu prevencije. Sistemskim pristupom treba pronaći odgovore na sledeća pitanja:

1. Gde smo sada?
2. Gde želimo da budemo?
3. Kako će da stignemo tamo?

Odgovori na ova pitanja će ukazati na to što treba učiniti kako bi efikasni sistemi kontrole rizika bili primenjeni i održavani.

5. UMETO ZAKLJUČKA

Primena zakona o bezbednosti i zdravlja na radu, gde se inspekciji daje velika mogućnost za sankcionisanje nepravilnosti, tera poslodavce da reaguju vrlo brzo u primeni standarda OHSAS-a

18001 – Sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbednošću na radu, gde će preventivno da deluju da ne dođe do povređivanja radnika i time ni do sankcija, jer u Zakonu na mnogo više mesta stoji "poslodavac je dužan" u odnosu na "zaposleni je dužan".

Ko pre krene sa implementacijom ovog standarda i preventivnim delovanjem manje će imati problema u svojoj organizaciji.

LITERATURA

- [1] Izveštaj inspekcije rada za 2005. godinu
- [2] *Uloga poslodavaca u primeni OHSAS-a*, Mr Zoran Punoševac, Kvalitet br. 11 – 12.2005. godine.
- [3] OHSAS 18001- Sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbednošću na radu
- [4] Inspekcija rada – *Vodič za profesiju*- Wolfgang fon Rithofen